

Aan : PFZW
Van : Advies Regeling & Financiering
Onderwerp : Scan wetsvoorstel toekomst pensioenen

Datum : 01-04-2022

0. Inleiding

Op 30 maart 2022 is het Wetsvoorstel toekomst pensioenen (WTP) naar de Tweede Kamer gestuurd. De nieuwe wet biedt volgens minister Schouten (Pensioenen) eerder perspectief op een koopkrachtig pensioen, omdat het pensioen straks meer aansluit bij de economische ontwikkeling van de afgelopen jaren. Daarnaast wordt het pensioen voor deelnemers transparanter en persoonlijker, omdat iedereen pensioen gaat opbouwen via een premieregeling. De pensioenpremie staat centraal en wordt voor alle leeftijden gelijk. Met de nieuwe regels zien deelnemers volgens de minister duidelijker hoeveel geld zij en hun werkgever stoppen in het pensioen en hoe snel dit groeit. Tenslotte moet het nieuwe pensioenstelsel beter aansluiten bij de arbeidsmarkt van nu.

Gelijktijdig is ook de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) gepubliceerd waarmee het mogelijk wordt om in 2022 een extra indexering te verlenen vanaf een beleidsdekkingsgraad van 105%. Hierdoor krijgen pensioenfondsen die de intentie hebben om in te varen, meer ruimte om sneller te indexeren.

De lagere regelgeving is op het moment van schrijven nog niet bekend. Terwijl juist in de lagere regelgeving nog veel nader moet worden uitgewerkt. *The devil is in the details*. Dan gaat het bijvoorbeeld om het opnieuw moeten vormgeven van de risicomaten voor de risicohouding, verdere restricties aan de solidariteitsreserve of nadere inkleuring en gedetailleerdheid over de informatievoorschriften. De lagere regelgeving wordt wel op zeer korte termijn verwacht en gaat in internetconsultatie. De reactietermijn is vier weken.

De afgelopen jaren hebben wij u via verschillende quickscans op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen rondom het Pensioenakkoord en de WTP. Zo ook bij de internetconsultatie van de WTP in januari 2021. De quickscan is een zelfstandig leesbaar document over het nu ingediende wetsvoorstel toekomst pensioenen. Voor de hoofdstukindeling van de quickscan wordt de hoofdstukindeling van de Memorie van Toelichting (MvT) aangehouden.

Hieronder treft u, per hoofdstuk van de quickscan, een overzicht van de belangrijkste punten die zijn opgevallen in de vergelijking van het wetsvoorstel met de consultatieversie. De hoofdstukken die niet genoemd zijn, bevatten geen inhoudelijk noemenswaardige wijzigingen.

Algemeen

- De uiterste transitiedatum is verschoven van 1 januari 2026 naar 1 januari 2027. Ook de uiterste datum waarop compensatieregeling afgerond moeten zijn, is met één jaar opgeschoven naar voor 2037.

Hoofdstuk 3. Wettelijk kader pensioenovereenkomsten in het nieuwe pensioenstelsel

- Voor het vaststellen van de risicohouding benoemt de MvT nadrukkelijker dat een pensioenfonds zich niet alleen op een risicopreferentieonderzoek moet baseren, maar ook op wetenschappelijke inzichten en deelnemerskenmerken. Het beleggingsbeleid van het pensioenfonds moet ex ante en bij de jaarlijkse toetsing voldoen aan de risicohouding en het is niet meer – zoals nu – toegestaan overschrijding te accepteren: het fonds zal dan het beleid moeten aanpassen. De consultatieversie zei hier niets over.
- De MvT maakt ten opzichte van de consultatieversie duidelijk dat een pensioenfonds regels moet vastleggen waarin wordt beschreven op welke wijze negatieve pensioenvermogens worden voorkomen (bij opheffen leenrestrictie). Te denken valt daarbij aan het direct bijvullen van de persoonlijke pensioenvermogens met middelen uit de solidariteitsreserve. Als de solidariteitsreserve hiertoe onvoldoende middelen bevat, zullen negatieve pensioenvermogens als eerste aangevuld moeten worden tot nul uit de overige reserves of, indien deze ook ontbreken, uit de overige persoonlijke vermogens. Hier zal van tevoren een verdeelregel voor moeten zijn afgesproken.
- In het wetsvoorstel wordt niet meer expliciet benoemd dat in de uitkeringsfase spreiding 'zonder geheugen' mag worden vormgegeven. Dit was wel expliciet vermeld in de consultatieversie. Het is daarmee onduidelijk of dit in de nieuwe regeling mogelijk is.
- Om gelijke aanpassingen te bereiken moeten specifieke keuzes worden gemaakt met betrekking tot projectierendement, beschermingsrendement en overrendement. In tegenstelling tot de consultatieversie beschrijft de MvT nu expliciet één specifieke methode. Na eerste bestudering betwijfelen we of deze haalbaar en wenselijk is. Netspar heeft echter ook een alternatieve methodiek ontwikkeld, die wel haalbaar en wenselijk lijkt. Deze methodiek wordt echter niet expliciet benoemd in het wetsvoorstel. Daardoor is nu nog onduidelijk of deze alternatieve methodiek wettelijk wordt toegestaan.
- De MvT maakt expliciet dat risicogedekt nabestaanden- en arbeidsongeschiktheidspensioen (inclusief premievrije voortzetting bij arbeidsongeschiktheid) en operationele kosten en onvoorziene resultaten geen onderdeel mogen zijn van de solidariteitsreserve.
- Voor de flexibele premiereregeling zijn de nodige wijzigingen doorgevoerd. Zo is de naam van de reserve veranderd van solidariteitsreserve naar risicodelingsreserve. Daarnaast was het delen van microlanglevenrisico oorspronkelijk alleen toegankelijk en optioneel voor verplichtgestelde fondsen. De wetgever stelt nu beide elementen verplicht voor verplichtgestelde fondsen en optioneel voor alle andere fondsen.
- In de consultatieversie was het aanbieden van vrijwillige regelingen voor verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen in de praktijk niet mogelijk vanwege de eis dat de werkgever (minimaal) 10% van de premie moet bijdragen. In het wetsvoorstel kan dit nu wel. Zolang voor de aanvullende regeling maar dezelfde regels en voorwaarden van toepassing zijn als op de basispensioenregeling.

Hoofdstuk 4. Financieel toetsingskader tijdens de transitieperiode

- Indien een pensioenfonds een overbruggingsplan moet indienen gedurende de transitieperiode én in het eerste overbruggingsplan een verlaging nodig is, mag die

verlaging worden gespreid en is alleen de eerste verlaging onvoorwaardelijk. In de consultatieversie waren alle verlagingen onvoorwaardelijk.

- Gelijktijdig met de WTP heeft de minister de AMvB naar de Kamer gestuurd die het mogelijk maakt voor pensioenfondsen om in 2022 een extra indexering te verlenen vanaf een beleidsdekkingsgraad van 105%. Dat is een verlaging van de nu geldende norm van 110% in het ftk. Wel moeten pensioenfondsen voornemens zijn om in te varen en moeten zij deelnemers tijdig informeren over de te verwachten effecten, waarbij wordt aangegeven waarom indexatie in het belang van de deelnemers is. Met deze AMvB kunnen pensioenfondsen nog dit jaar met terugwerkende kracht – als de financiële situatie het toelaat en het fondsbestuur daartoe besluit – de pensioenen sneller indexeren. De AMvB moet per 1 juli 2022 in werking treden.

Hoofdstuk 5. Waarborgen voor een evenwichtige transitie

- In het wetsvoorstel is toegevoegd dat, indien pensioenfondsen besluiten niet in te varen maar wel een nieuwe premiereregeling uitvoeren, zij de tot dat moment opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten in een apart financieel geheel gescheiden van de nieuwe premiereregeling moeten onderbrengen. Er ontstaan dan twee gescheiden vermogens en hiermee wordt een uitzondering gemaakt op het verbod van ringfencing.
- Het wetsvoorstel geeft meer ruimte om een evenwichtige transitie vorm te geven door de aanvullende maatregelen om een deel van het collectieve vermogen gericht toe te kunnen delen aan persoonlijke pensioenvermogens, de reserve of het compensatiedepot. In de standaardmethode is deze aanvullende ruimte toegestaan bij lagere invaardekkingsgraden (<105%). Bij hogere dekkingsgraden mogen de reserve en het compensatiedepot ook worden gevuld, maar mag daarnaast niet worden geschoven met vermogens. In de vba-methode (value based ALM-methode) vermoeden we dat de aanvullende ruimte bij alle invaardekkingsgraden aanwezig is, maar bij lagere invaardekkingsgraden groter zal zijn ten opzichte van de standaardmethode.
- Het wetsvoorstel voegt ten opzichte van de consultatieversie toe dat er in het transitieplan een onderbouwing met betrekking tot compensatie moet worden opgenomen, ook als er geen compensatie gegeven wordt.

Hoofdstuk 6. Financieel toetsingskader na de transitieperiode

- In het nu voorliggende wetsvoorstel is toegevoegd dat als een pensioenfonds niet per jaareinde én niet gemiddeld over de afgelopen 12 maanden voldoet aan de eis voor het minimaal vereist eigen vermogen, het fonds het minimaal vereist eigen vermogen per 31 december moet aanvullen.

Hoofdstuk 7. Fiscaliteit in het nieuwe stelsel

- In het wetsvoorstel is toegevoegd dat voor arbeidsongeschikte deelnemers die premievrijstelling ontvangen, de wijziging van de maximale premie door het fiscale aanpassingsmechanisme ook gaat gelden.

Hoofdstuk 10. Juridische houdbaarheid en rechtsbescherming

- Het hoofdstuk in de MvT over Europeesrechtelijke houdbaarheid van de stelselherziening is uitgebreid naar juridische houdbaarheid en rechtsbescherming.

- De regering heeft in de nieuwe versie van de MvT veel meer juridische onderbouwing gegeven ten opzichte van de consultatieversie. Er is meer onderbouwing van de bescherming van het eigendomsrecht, gelijke behandeling en verplichtstelling.
- Waar in de consultatieversie de regering wel heel erg gemakkelijk aannam dat de verplichtstelling in het nieuwe pensioenstelsel niet in gevaar komt, is deze in het wetsvoorstel veel nadrukkelijker onderbouwd. De argumenten zijn beter geordend en juridisch beter onderbouwd.
- Opvallend element in de uitbreiding van de teksten is de aandacht die besteed wordt aan de rol en het belang van de sociale partners in het pensioendomein, zoals ook tot uitdrukking komt in internationale wet- en regelgeving. Het heeft er de schijn van dat het benadrukken van de positie van sociale partners als *circumstantial evidence* wordt gebruikt om te accentueren dat pensioenfondsen instellingen zijn met een sociaal doel die financiële diensten aanbieden.
- Er is ook substantieel meer aandacht voor de rechtsbescherming van deelnemers. Zo schrijft het wetsvoorstel voor dat pensioenuitvoerders, voor zover nodig, hun interne klachtenprocedure versterken en zich aansluiten bij een externe geschilleninstantie. Het versterken van de interne klachtenprocedure heeft waarschijnlijk beperkte gevolgen voor PFZW.
- Ook is toegevoegd dat er, voor de duur van de transitieperiode, een externe geschillencommissie komt, en overweegt de minister in lagere regelgeving de verplichting op te nemen dat pensioenuitvoerders hun interne klachtenregeling moeten rapporteren aan de AFM. Deze interfereert met de bestaande klachten- en geschillenprocedure bij PFZW en kan leiden tot bevoegdheids- en afbakeningsvraagstukken.

Hoofdstuk 11. Nabestaandenpensioen

- In de internetconsultatie mocht een deelnemer maximaal 3 jaar de risicodekking van het partnerpensioen, te financieren uit het opgebouwde pensioenvermogen, voortzetten. Het wetsvoorstel kent geen beperking van de maximale duur.
- Hoewel de regering eerder aangaf positief te staan tegenover flexibiliseringsmogelijkheden in de hoogte en duur van de uitkering van het partnerpensioen, bevat het wetsvoorstel hier geen voorstellen toe.
- Het wetsvoorstel introduceert bij de uniformering van het partnerbegrip ook de gezamenlijke en eenzijdige partnerverklaring. Kennelijk is het doel om bij in leven zijn wel zo veel mogelijk partners aangemeld te krijgen. Als dit bij overlijden onverhoopt nog niet is gebeurd via een gezamenlijke partnerverklaring, dan mag door de achterblijvende partner eenzijdig een partnerverklaring worden ondertekend. Dit voorkomt, tenzij er een vermoeden van fraude is, zoveel mogelijk het schoenendozen onderzoek, maar niet helemaal omdat ook andere criteria mogen worden meegewogen als de eenzijdige partnerverklaring geen soelaas biedt.
- Het wetsvoorstel houdt vast aan het eerbiedigen van bestaande opgebouwde partnerpensioenen van deelnemers voor de pensioenleeftijd. Dit leidt tot nieuwe legacy voor de komende decennia. De regering zal hiervoor overgangsrecht opstellen. Het

wetsvoorstel regelt dit overgangsrecht echter niet. Dit moet terugkomen in lagere regelgeving.

- Vanwege inhoudelijke samenhang tussen de WTP en de Wet Pensioenverdeling bij Scheiding (WPS) gaat de WPS pas in per 1 januari 2027. Dit was eerst 1 juli 2022. Hier zijn twee redenen voor. Ten eerste kunnen pensioenuitvoerders hierdoor in de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel rekening houden met de aanpassingen die volgen uit de WPS. Ten tweede voorkomt het uitstel dat pensioenuitvoerders kort na elkaar twee ingrijpende (ICT-)wijzigingen moeten doorvoeren.

Hoofdstuk 13. Experimentteerruimte ten behoeve van pensioensparen voor zelfstandigen

- Voor de experimenten voor zelfstandigen is de duur van de experimenten verlengd naar vijf jaar (dit was vier). Ook krijgt de zelfstandige de mogelijkheid van vrijwillige voortzetting, als een experiment ten einde komt en niet wordt omgezet in reguliere regelgeving.

Hoofdstuk 14. Gevolgen voor burgers, bedrijven en overheid

- Er komt een btw-vrijstelling voor pensioenfondsen bij de nieuwe premiereregelingen. Voor de solidaire premiereregeling geldt dit voor zowel de opbouw- als uitkeringsfase. Voor de flexibele premiereregeling geldt de vrijstelling voor de opbouwfase. Voor de uitkeringsfase geldt de vrijstelling alleen wanneer er wordt doorbelegd voor directe rekening en risico voor de pensioengerechtigde en er geen sprake is van een uitkeringstoezegging.

Inhoudsopgave

1.	Een premiereregeling voor alle pensioenfondsen	7
2.	Doelstelling	7
3.	Wettelijk kader pensioenovereenkomsten in het nieuwe pensioenstelsel	7
4.	Financieel toetsingskader tijdens de transitieperiode	14
5.	Waarborgen voor een evenwichtige transitie.....	16
6.	Financieel toetsingskader na de transitieperiode	21
7.	Wijziging fiscaal pensioen kader.....	21
8.	Governance in het nieuwe pensioenstelsel.....	22
9.	Informatievoorschriften in het nieuwe stelsel.....	24
10.	Juridische houdbaarheid en rechtsbescherming.....	25
11.	Nabestaandenpensioen	28
12.	Experimenteerruimte ten behoeve van pensioensparen voor zelfstandigen	31
13.	Inkorten wachttijd uitzendsector	32
14.	Gevolgen voor burgers, bedrijven en overheid	32
15.	Overgangsrecht voor progressieve premies	33
16.	Consultatie, toetsen en adviezen.....	33

1. Een premieregeling voor alle pensioenfondsen

Vanaf 2027 vindt binnen ieder Nederlands pensioenfonds de pensioenopbouw plaats binnen een *premieregeling*. Daarbij geldt een *leeftijdsonafhankelijk* premiepercentage. Iedere deelnemer ziet hoeveel pensioengeld er voor hem is gereserveerd, via zijn *persoonlijk pensioenvermogen*.

Met dit wetsvoorstel vervalt ook de tijdsevenredige pensioenopbouw uit de huidige uitkeringsregelingen. In combinatie met de verplichte leeftijdsonafhankelijke premie wordt hiermee de doorsneesystematiek afgeschaft die nu is voorgeschreven voor bedrijfstakpensioenfondsen en beroepspensioenregelingen.

Het kabinet stelt dat deze stap noodzakelijk is om het pensioenstelsel aan te passen aan de eisen van de 21ste eeuw. De nieuwe premieregelingen zijn persoonlijker, transparanter en sluiten beter aan bij de moderne arbeidsmarkt. Daarnaast wordt de verwachtingskloof van de huidige uitkeringsregelingen vermeden, omdat niet langer de suggestie van een garantie wordt gedaan.

Duiding

Uitkeringsregelingen staan al jarenlang onder druk door de gedaalde rente, de gestegen levensverwachting en de onvoorspelbare rendementen. Het is belangrijk om te benadrukken dat een overstap naar een premieregeling hiervoor geen oplossing biedt. Premieregelingen staan, net als alle kapitaalgedekte regelingen, bloot aan risico's op het gebied van rente, rendement, inflatie en langlevens. Het voordeel van premieregelingen is dat er geen garantie wordt gesuggereerd en dat de risico's doelgericht kunnen worden opgevangen, via maatwerk voor jongeren en ouderen.

2. Doelstelling

Dit hoofdstuk wordt niet behandeld in de quickscan. Dit hoofdstuk bevat in de MvT een uitgebreide beschrijving van het traject tot nu toe en de doelen van het wetsvoorstel.

3. Wettelijk kader pensioenovereenkomsten in het nieuwe pensioenstelsel

Pensioenfondsen kunnen straks uit twee premieregelingen kiezen: de solidaire premieregeling en de flexibele premieregeling. In beide regelingen spelen de risicohouding (zie 3.1) en het projectierendement (zie 3.2) een belangrijke rol. De solidaire premieregeling is een nieuw type premieregeling. In paragraaf 3.3 bespreken we de werking daarvan. De flexibele premieregeling bestaat al langer, in de vorm van de verbeterde premieregeling, maar wordt op punten aangepast (zie 3.4). Tenslotte worden er ook eisen gesteld aan aanvullende pensioenregelingen (zie 3.5).

3.1 Risicohouding

De wet schrijft voor dat fondsen per regeling een risicohouding moeten vastleggen die rekening houdt met de mate waarin een groep deelnemers, gewezen deelnemers of pensioengerechtigden (beleggings)risico's wil en kan lopen. Het wetsvoorstel benoemt nadrukkelijker dan de consultatieversie dat het fonds bij het vaststellen van de risicohouding – voor deelnemers, gewezen

deelnemers en pensioengerechtigden – zich niet alleen op een risicopreferentieonderzoek moet baseren, maar ook op wetenschappelijke inzichten en deelnemerskenmerken.

Fondsen moeten de risicohouding – per leeftijdscohort – vastleggen in drie maatstaven. Tezamen leiden deze maatstaven tot een interval voor het acceptabele risico (per leeftijdscohort). Het voorgenomen (beleggings)beleid moet voldoen aan de grenzen van de risicohouding. Indien het gepaste beleid niet voldoet, dan moet het fonds het voorgenomen beleid bijstellen. Ook indien bij de jaarlijkse toetsing van de risicohouding (o.b.v. de uniforme scenarioset van URM) blijkt dat het fonds niet meer voldoet aan de risicohouding moet het fonds het (beleggings)beleid aanpassen. Naast actieve en gewezen deelnemers en gepensioneerden kan het fonds ook een aparte risicohouding vaststellen voor andere statussen. De MvT noemt arbeidsongeschikte deelnemers en daarnaast ook het verschil in inkomen en vermogen tussen deelnemers.

Duiding

De omschrijving van de maten van de risicohouding in de MvT is nog niet expliciet genoeg om vast te stellen of we de maten bij de vingeroefening van de risicohouding in 2021 correct hebben bepaald. Uit lagere regelgeving moet blijken hoe de maten precies moeten worden bepaald. Het (beleggings)beleid moet ex ante en bij de jaarlijkse toetsing voldoen aan de risicohouding. In het wetsvoorstel is het niet meer toegestaan – zoals nu – een overschrijding te accepteren: het fonds zal het beleid moeten aanpassen. In het huidige DB-contract mag een fonds accepteren dat uit de haalbaarheidstoets blijkt dat het fonds niet voldoet aan de risicohouding. De consultatieversie zei hier niets over.

3.2 Het projectierendement

Tijdens de onderhandelingen, en later in de media, is het begrip 'projectierendement' vaak voorbij gekomen. Het is goed om te beseffen dat dit begrip meerdere definities kent en dus verschillende functies vervult:

- Communiceren richting deelnemers over het te verwachten pensioen (in drie scenario's).
- Periodiek vaststellen van de landelijke fiscale premiegrens.
- Bewaken van de balans tussen pensioendoel en de hoogte van de premie (zie ook 3.1).
- Toetsen van de risicohouding.
- Vaststellen van de hoogte van het pensioen in de uitkeringsfase.

De eerste vier functies zijn op een *indirecte* wijze van invloed op de hoogte van het pensioen. De laatste heeft *directe* impact, omdat het bepaalt in welk tempo het opgebouwde pensioenvermogen mag worden uitgekeerd. Hieraan wordt een wettelijk maximum gesteld, om ervoor te zorgen dat het vermogen niet te snel leeg raakt en het doel van een levenslang pensioen daadwerkelijk wordt waargemaakt. Het pensioenfonds stelt het projectierendement in de uitkeringsfase vast, en daarmee het tempo waarin het persoonlijke pensioenvermogen wordt uitgekeerd. Het projectierendement mag niet hoger zijn dan het voor gepensioneerden verwachte rendement en tevens niet hoger dan het verwachte rendement van een portefeuille die voor 35% uit aandelen en voor 65% uit vastrentende waarden bestaat.

Voor elk van de vijf functies geldt dat er uniforme voorschriften komen voor het projectierendement, die onderling consistent zijn. Bij deelnemerscommunicatie, de balans tussen

pensioendoel en premie en de toets van de risicohouding heeft het projectierendement de vorm van een scenarioset. Op het moment van schrijven is de commissie parameters aan het werk die over de nieuwe set parameters per 1 januari 2023 gaat adviseren. Die set moet gebruikt worden voor alle berekeningen in de transitie en het nieuwe stelsel.

Duiding

Het projectierendement onderscheidt zich van de rekenrente uit de huidige uitkeringsregeling, omdat hij niet tot herverdeling leidt. Als een fonds kiest voor een hoger projectierendement in de uitkeringsfase, dan krijgen de gepensioneerden op korte termijn een hoger pensioen, maar de kans dat hun uitkering op langere termijn verlaagd wordt, stijgt daardoor. De pijn wordt niet bij anderen neergelegd en heeft dus geen impact op het pensioen van andere deelnemers. Een hoger projectierendement is wat dat betreft 'een sigaar uit eigen doos'.

3.3 Werking van de solidaire premiereregeling (SPR)

De solidaire premiereregeling is een nieuw soort premiereregeling, die twee wensen uit het Pensioenakkoord combineert: een persoonlijk pensioen en collectieve risicodeling. Omdat de regeling nieuw is, valt er veel over te vertellen. We gaan hieronder achtereenvolgens in op de premie (3.3.1), de rendementstoedeling (3.3.2), de uitkeringsfase (3.3.3) en de solidariteitsreserve (3.3.4).

3.3.1 Consistentie tussen doelstelling en premie

In het Pensioenakkoord is de wens van een stabiele premie uitgesproken. De hoogte van die premie moet wel aansluiten bij het pensioendoel, en dus passend zijn om de beoogde hoogte van het pensioen met een voldoende grote kans te kunnen halen. De vaststelling van de consistentie tussen het pensioendoel en de premie is een taak van sociale partners. Het pensioenfonds speelt hierbij een faciliterende rol, door op basis van het fondsbeleid en (in ieder geval) een wettelijk voorgeschreven scenarioset ondersteunende berekeningen te maken en deze met sociale partners te delen. Ook eigen ALM-analyses kunnen hierbij desgewenst een rol spelen.

3.3.2 Rendementstoedeling

In de solidaire premiereregeling is sprake van een collectieve beleggingsmix. Het behaalde fondsrendement wordt verdeeld over de verschillende deelnemers. Daarvoor geldt:

- De rendementstoedeling geschiedt eens per maand of eens per jaar.
- Bij het verdelen van rendement mag geen sprake zijn van ex-ante herverdeling: als een deelnemer een bepaald risico krijgt, dan krijgt hij ook het rendement dat daarbij hoort.
- De rendementstoedeling geschiedt in twee stappen: (1) toedelen van beschermingsrendement, en (2) toedelen van overrendement.
- De rendementstoedeling gebeurt op basis van vooraf vastgestelde regels. Deze zijn leeftijdsafhankelijk en desgewenst ook afhankelijk van andere kenmerken, zoals status.
- Deze regels worden door het pensioenfonds vastgesteld, afgestemd op de doelstellingen van sociale partners. Ze moeten passen binnen de risicohouding.

Beschermingsrendement

De eerste stap in de rendementstoedeling is om alle deelnemers het bij hen passende beschermingsrendement toe te kennen. Zoals de naam het zegt, beschermt dit rendement de betreffende deelnemers tegen een aantal risico's: renterisico, microlanglevensrisico en desgewenst ook macrolanglevensrisico (voor elk risico bestaat een apart beschermingsrendement). Als een deelnemer 100% beschermingsrendement krijgt toegekend wordt de hoogte van zijn (toekomstige) pensioen niet door het betreffende risico beïnvloed.

De rentebeschermt wordt gegeven op basis van de door DNB gepubliceerde nominale rentetermijnstructuur. De betreffende deelnemers krijgen hoe dan ook deze bescherming; het pensioenfonds hoeft daarvoor niet per se een exact replicerende matchingportefeuille aan te houden. Een eventuele mismatch wordt verwerkt via het overrendement. Dat betekent dat een deel van het renterisico van (met name) ouderen wordt overgeheveld naar (met name) jongeren; die laatste groep krijgt daarvoor ook het bijbehorende rendement.

Als een fonds het delen van renterisico binnen het collectief volledig wil uitsluiten, kan het ook kiezen voor een hard schot tussen een beschermingsportefeuille en een rendementsportefeuille.

Het is mogelijk om deelnemers te beschermen van het micro- en macrolanglevensrisico via het beschermingsrendement. Net als bij renterisico is het mogelijk om de mate van bescherming te differentiëren tussen deelnemers. Het microlanglevensrisico is het risico van het sterfteresultaat ten opzichte van de verwachting. Macrolanglevensrisico is het risico op aanpassing van de (toekomstige) verwachte sterfte.

Duiding

Er is geen beschermings- en overrendement voor inflatie. Inflatie­risico kan alleen via de solidariteitsreserve binnen het collectief worden gedeeld.

Een hard schot tussen de beschermings- en rendementsportefeuille is een overbodige en onnodig complicerende optie binnen de solidaire premiereregeling. Deze zogenoemde 'directe methode' kent extra complexiteit en kosten. De indirecte methode past goed bij een solidaire premiereregeling. Voor gelijke aanpassingen (zie paragraaf 3.3 van de quickscan) is de indirecte methode noodzakelijk.

Overrendement

De tweede stap in de rendementstoedeling is het verdelen van het overrendement. Dit is gedefinieerd als het behaalde fondsrendement minus de toegekende beschermingsrendementen. Ook het overrendement wordt verdeeld op basis van vooraf vastgelegde, leeftijdsafhankelijke toedelingsregels.

Jongere deelnemers kunnen hierbij voor meer dan 100% worden blootgesteld aan beleggingsrisico. Dit staat ook wel bekend als het opheffen van de leenrestrictie. Een pensioenfonds moet dan wel onderbouwen dat dit past binnen de risicohouding en maatregelen definiëren om te voorkomen dat pensioenvermogens negatief kunnen worden.

Voor oudere deelnemers is het mogelijk om 100% beschermingsrendement toe te kennen, en daarnaast ook mee te delen in het overrendement. Dit met het oog op koopkrachtbehoud.

Duiding

Het is verstandig dat fondsen maatregelen definiëren om, in geval van het opheffen van de leenrestrictie, te grote vermogensdalingen voor jongeren te voorkomen. Het ligt voor de hand om de solidariteitsreserve (zie 3.4) hiervoor te gebruiken. Deze kan echter leeg zijn. In dat geval moet het overrendement van andere deelnemers worden verlaagd. Daarnaast moeten regels vastgelegd worden waarin wordt beschreven op welke wijze negatieve pensioenvermogens worden voorkomen. Te denken valt daarbij aan het direct bijvullen van de persoonlijke pensioenvermogens met middelen uit de solidariteitsreserve. Als de solidariteitsreserve hiertoe onvoldoende middelen bevat, zullen negatieve pensioenvermogens als eerste aangevuld moeten worden tot nul uit de overige reserves of, indien deze ook ontbreken, uit de overige persoonlijke vermogens. Hier zal van tevoren een verdeelregel voor moeten zijn afgesproken.

3.3.3 Uitkeringsfase

Als het beschermingsrendement voor gepensioneerden lager is dan 100% en/of het overrendement hoger is dan 0%, zal de uitkering gaan variëren als gevolg van schokken in rente, rendement of levensverwachting. De impact van deze schokken mag gespreid worden in de tijd. Daarvoor gelden de volgende voorschriften:

- Het spreiden mag niet leiden tot ex ante herverdeling.
- Er geldt een maximale spreidingsperiode van 10 jaar.
- De spreidingsmethodiek moet voor meerdere jaren worden vastgelegd en passen bij de risicohouding.

In het wetsvoorstel wordt gesteld dat het mogelijk is om alle gepensioneerden een gelijke aanpassing van de uitkering te geven. Daarvoor moeten dan wel specifieke keuzes worden gemaakt met betrekking tot projectierendement, beschermingsrendement en overrendement.

Duiding

In het wetsvoorstel wordt niet meer expliciet benoemd dat spreiding 'zonder geheugen' mag worden vormgegeven. Dit was wel expliciet vermeld in de consultatieversie. Het is daarmee onduidelijk of dit in de nieuwe regeling mogelijk is.

Om gelijke aanpassingen in uitkeringen te bereiken moeten specifieke keuzes worden gemaakt met betrekking tot projectierendement, beschermingsrendement en overrendement. In de MvT wordt slechts één specifieke methode benoemd die na eerste bestudering erg complex is en niet wenselijk lijkt. Netspar heeft echter ook een methodiek 'zonder geheugen' ontwikkeld waarmee gelijke aanpassingen in combinatie met spreiden op een eenvoudigere wijze mogelijk is. Deze methodiek wordt echter niet benoemd in het wetsvoorstel. Daardoor is onduidelijk of de methodiek - die geen ex-ante herverdeling kent - wettelijk wordt toegestaan.

3.3.4 Solidariteitsreserve

Een verplicht onderdeel van de solidaire premieregeling is de zogenaamde solidariteitsreserve. Dit is geen afgescheiden pot met geld, maar een integraal onderdeel van het fondsvermogen, dat net als de overige pensioenvermogens meedeelt in het behaalde fondsrendement en dus periodiek een (vooraf vastgelegd) beschermingsrendement en overrendement krijgt toebedeeld.

De solidariteitsreserve kan worden gebruikt om risico's met toekomstige deelnemers te delen, of om niet op de markt verhandelbare risico's (zoals macrolangleven en inflatieschokken) binnen het collectief te delen, of om schommelingen in pensioenuitkomsten te dempen. Het wetsvoorstel kent de volgende voorschriften:

- De solidariteitsreserve mag niet negatief worden en moet dus minimaal 0 zijn. Hij mag maximaal 15% van het totale fondsvermogen bedragen. Tijdens de overgangperiode (tot 2037) gelden ruimere regels voor fondsen die op het moment van overgang een zeer groot dekkingsgraadoverschot hebben.
- De solidariteitsreserve wordt gevuld uit maximaal 10% van de ingelegde premie en/of maximaal 10% van het overrendement, mits dat positief is.
- Over de regels rondom de solidariteitsreserve moeten vooraf afspraken worden gemaakt. Deze moeten evenwichtig en transparant zijn en voor langere tijd worden vastgelegd. Onder 'evenwichtig' wordt in ieder geval verstaan dat de generaties die bijdragen aan de solidariteitsreserve daar in meer of mindere mate van kunnen profiteren.
- Het pensioenfonds bepaalt de technische invulling van de solidariteitsreserve, in afstemming met sociale partners, die de doelen bepalen.
- Risicogedeckt nabestaanden- en arbeidsongeschiktheidspensioen (inclusief premievrije voortzetting bij arbeidsongeschiktheid) en operationele kosten en onvoorziene resultaten mogen geen onderdeel zijn van de solidariteitsreserve. Daar kan wel een aparte voorziening voor worden aangehouden.
- Een deelnemer krijgt bij individuele uitgaande waardeoverdracht niet 'zijn deel' van de solidariteitsreserve mee. Bij individuele inkomende waardeoverdracht doet een nieuwe deelnemer 'gratis' mee met de reeds opgebouwde solidariteitsreserve.

Duiding

Het wetsvoorstel biedt pensioenfondsen de nodige ruimte om de solidariteitsreserve naar eigen inzicht in te richten. Dat is op zich goed nieuws. Hierbij gelden wel grenzen. Het fonds moet onderzoeken of en hoe het binnen die grenzen voldoende meerwaarde kan halen uit de solidariteitsreserve.

In de MvT staat (bij de passage over het delen van inflatieschokken): "Hierover kunnen in lagere regelgeving nadere voorwaarden worden vastgelegd". We kennen deze lagere regelgeving nog niet. Daar kunnen nog wel restricties uit voortvloeien.

3.4 Werking van de flexibele premiereregeling (FPR)

De flexibele premiereregeling is een aangepaste versie van de verbeterde premiereregeling, die reeds bestaat. Daarom besteden we er in deze scan minder aandacht aan. We sommen de belangrijkste aanpassingen ten opzichte van de verbeterde premiereregeling op.

Een belangrijke aanpassing betreft de financiering. Deze geschiedt voortaan via een leeftijdsonafhankelijke premie (in plaats van een progressieve premiestaffel). Daarmee wordt de flexibele premiereregeling beter toegankelijk voor bedrijfstak- en beroepspensioenfondsen.

Een tweede aanpassing betreft de mogelijkheid voor sociale partners om bij de bestaande keuzemogelijkheid voor een vastgestelde of variabele uitkering, de variabele uitkering als standaardoptie af te spreken.

Een derde aanpassing betreft het toevoegen van solidariteitselementen, zoals de risicodelingsreserve en het breder delen van microlanglevensrisico binnen het collectief. Deze zijn verplicht voor verplichte bedrijfstakpensioenfondsen en beroepspensioenfondsen en optioneel voor niet-verplichtgestelde pensioenfondsen en verzekeraars.

De regels rondom de risicodelingsreserve zijn vergelijkbaar met die van de solidariteitsreserve in de solidaire premiereregeling (zie 3.4). In de flexibele premiereregeling is de risicodelingsreserve echter geen intrinsiek onderdeel van het fondsvermogen, maar een afgescheiden vermogen met een eigen beleggingsmix. Een fundamenteel verschil is bovendien de manier waarop de risicodelingsreserve gevuld mag worden binnen de flexibele premiereregeling: het is enkel mogelijk om de risicodelingsreserve via de premie te vullen (en dus niet via rendement). Bij het vormgeven van de risicodelingsreserve moet rekening worden gehouden met individuele keuzemogelijkheden van deelnemers. Bij keuze in beleggingsprofiel mogen geen uitdeelregels worden vastgesteld waarmee slechte rendementen worden gecompenseerd.

De risicodelingsreserve wordt niet meegegeven bij individuele waardeoverdracht of individueel gebruik van een shoprecht. Dit is in lijn met de regels voor waardeoverdrachten voor de solidariteitsreserve. Bij collectieve waardeoverdracht zal de risicodelingsreserve wel meegaan naar een nieuwe pensioenuitvoerder, als collectief onderdeel van de pensioenregeling. Dit geldt ook voor de solidaire premiereregeling.

Indien sociale partners besluiten om over te stappen van een uitkeringsovereenkomst naar de flexibele premiereregeling betekent dit dat deelnemers op het moment van pensionering kunnen kiezen voor een vaste of variabele uitkering. Sociale partners kunnen er daarnaast voor kiezen om het pensioenfonds te verzoeken om de opgebouwde pensioenaanspraken in te varen in de flexibele premiereregeling. Indien tot invaren wordt besloten moet aan gepensioneerden een keuze worden voorgelegd (het definitieve keuzemoment) voor een vaste of variabele uitkering.

Indien het pensioenfonds slechts een vaste of slechts een variabele uitkering aanbiedt, ontstaat er hierdoor éénmalig een shoprecht voor gepensioneerden onder dezelfde voorwaarden als

momenteel de deelnemer of gewezen deelnemer de keuze heeft voor een vastgestelde of variabele uitkering voorafgaand aan de datum waarop het ouderdomspensioen ingaat of kan ingaan.

Duiding

Voor de flexibele premiereregeling zijn, wat betreft de toegankelijkheid tot de solidariteitselementen, verschillende wijzigingen doorgevoerd in de WTP ten opzichte van de consultatieversie. Zo is de naam van de reserve veranderd van solidariteitsreserve naar risicodelingsreserve. Hiermee wil de wetgever duidelijk onderscheid maken tussen beide premiereregelingen. Daarnaast was het delen van microlanglevenrisico oorspronkelijk alleen toegankelijk en optioneel voor verplichtgestelde fondsen. De wetgever stelt nu beide elementen verplicht voor verplichtgestelde fondsen en optioneel voor alle andere fondsen. Deze verplichting is toegevoegd naar aanleiding van advies van de Raad van State, om zo de verplichtstelling in dit contract beter te borgen.

Het is opmerkelijk dat de consistentie tussen pensioendoel en premiehoogte alleen bij de solidaire premiereregeling als eis wordt benoemd en niet bij de flexibele premiereregeling, terwijl sociale partners het nastreven van een pensioenambitie als een kernelement van een pensioenfonds zien.

3.5 Aanvullend pensioen

In het kader van taakafbakening gelden solidariteitseisen voor vrijwillige aanvullende pensioenregelingen die pensioenfondsen aanbieden. Voor premiereregelingen geldt dat de werkgever (minimaal) 10% van de premie moet bijdragen, of dat de vrijwillige aanvullende regelingen voldoende collectiviteit en solidariteit bevatten. Concreet betekent deze laatste voorwaarde dat dezelfde regels en voorwaarden van toepassing zijn als op de basispensioenregeling en de basispensioenregeling een solidaire premieovereenkomst betreft of een flexibele premieovereenkomst met een risicodelingsreserve. Voor verplichtgestelde fondsen is aan deze tweede voorwaarde automatisch voldaan omdat de reserve een verplicht onderdeel is van het contract. Verdere uitwerking vindt nog plaats in lagere regelgeving.

Duiding

In de consultatieversie was de mogelijkheid dat de aanvullende regeling voldoende collectiviteit en solidariteit moet bevatten niet opgenomen, waardoor aanvullende pensioenen voor bedrijfstakpensioenfondsen in de praktijk niet meer mogelijk zouden zijn. Met deze tweede mogelijkheid ontstaat nu ook voor verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen een praktisch toepasbare invulling.

Ook voor nettopensoenen gelden deze voorwaarden met daarbovenop eisen omtrent de fiscale hygiëne. Ook deze eisen worden opgenomen in lagere regelgeving.

4. Financieel toetsingskader tijdens de transitieperiode

Tot de overstap op een van de nieuwe premiereregelingen (uiterlijk 2027) blijft de huidige uitkeringsregeling en het huidige ftk van toepassing. Pensioenfondsen kunnen er echter voor kiezen om van het transitie-ftk gebruik te maken, als zij verwachten in te varen. In dat geval hoeven zij geen maatregelen te nemen om te voldoen aan de (huidige) MVEV- en VEV-vereisten. In

plaats daarvan dienen zij jaarlijks een overbruggingsplan in. Het transitie-ftk bestaat alleen tijdens de transitieperiode en eindigt daarom uiterlijk op 1 januari 2027.

4.1 Invaardekkingsgraad van tenminste 95%

Pensioenfondsen die gebruik maken van het transitie-ftk groeien vanaf 2022 naar een invaardekkingsgraad van ten minste 95% die op het moment van invaren of uiterlijk 1 januari 2027 bereikt moet zijn. Het staat pensioenfondsen vrij om zich te richten op een hogere dekkingsgraad dan 95%.

Duiding

In de consultatieversie werd gesproken over een richtdekkingsgraad. Het wetsvoorstel spreekt nu over een invaardekkingsgraad. Inhoudelijk betreft dit geen wijziging.

4.2 Overbruggingsplannen

Uiterlijk 1 september 2023 moet, op basis van de dekkingsgraad eind 2022, een overbruggingsplan worden ingediend. Daarin moet een pensioenfonds uitwerken hoe het, conform de huidige herstelplansystematiek, uiterlijk in 2027 de invaardekkingsgraad gaat bereiken.

Het overbruggingsplan wordt vervolgens jaarlijks geactualiseerd en aan DNB voorgelegd. Mochten er verlagingen nodig zijn, dan mogen deze wel worden gespreid, maximaal over de looptijd van het overbruggingsplan. De eerste verlaging moet onvoorwaardelijk in het jaar van indienen worden doorgevoerd; de latere verlagingen zijn voorwaardelijk.

Het overbruggingsplan van 2025, op basis van de dekkingsgraad eind 2024, moet uiterlijk 1 juli 2025 worden ingediend, samen met het implementatieplan en communicatieplan. In dit overbruggingsplan geeft het fonds aan of het zich wil richten op een hogere of lagere dekkingsgraad dan de generieke 95%. Als een fonds op 1 juli 2025 geen implementatieplan heeft ingediend, staat vast dat het niet zal invaren en kan het geen gebruik meer maken van het transitie-ftk. Na het vaststellen van de fondsspecifieke invaardekkingsgraad en indienen van het implementatieplan (uiterlijk 2025) zijn verlagingen onvoorwaardelijk en ongespreid.

Uiterlijk 1 januari 2027 is de overbruggingsperiode voltooid. Eventuele verschillen tussen de voor de transitie benodigde dekkingsgraad en de actuele dekkingsgraad leiden tot een directe verlaging van de pensioenen bij de transitie.

Duiding

Dit onderwerp bevat een wijziging in de WTP: als in het eerste overbruggingsplan een verlaging nodig is, mag die worden gespreid en is alleen de eerste verlaging onvoorwaardelijk.

In de consultatieversie waren alle verlagingen onvoorwaardelijk. Na het indienen van het implementatieplan (uiterlijk 2025) zijn verlagingen onvoorwaardelijk en ongespreid.

Eventueel benodigde verlagingen om tijdig de invaardeckingsgraad te bereiken in de jaren 2023, 2024, 2025 en 2026 mogen worden gespreid over de periode tot invaren. Op het moment van invaren vindt indien nodig een verlaging plaats om op de invaardeckingsgraad uit te komen.

4.3 Bodemdeckingsgraad van 90%

Voor pensioenfondsen die gebruik maken van het transitie-ftk geldt op elk meetmoment ultimo jaar een minimale dekkingsgraad van 90%. Als een pensioenfonds hier niet aan voldoet, neemt het binnen drie maanden na het indienen van het overbruggingsplan onvoorwaardelijke maatregelen. Deze onvoorwaardelijke verlaging naar 90% mag over maximaal het aantal jaren tot 1 januari 2027 gespreid worden doorgevoerd. De eerste termijn wordt doorgevoerd in het jaar waarin het overbruggingsplan is ingediend.

Duiding

Een verlaging als gevolg van de 90% grens mag worden gespreid. Alle gespreide verlagingen dienen vervolgens sowieso te worden doorgevoerd, ook als de dekkingsgraad stijgt. Deze spreiding is administratief complex.

4.4 Indexatie

Voor pensioenfondsen die gebruik maken van het transitie-ftk wordt de indexatiedrempel verlaagd van 110% naar 105%. Als een dekkingsgraad van een pensioenfonds hoger is dan 105% mag het maximaal conform de prijs- of loonindex indexeren, mits de dekkingsgraad daarmee niet onder de 105% komt. Voor inhaalindexatie gelden de reguliere voorwaarden uit het ftk.

Duiding

Voor de situatie in 2022 heeft de minister een AMvB naar de Tweede Kamer gestuurd die het mogelijk maakt voor pensioenfondsen om in 2022 een extra indexering te verlenen vanaf een beleidsdekkingsgraad van 105%. Wel moeten pensioenfondsen voornemens zijn om in te varen en moeten zij deelnemers tijdig informeren over de te verwachten effecten, waarbij moet worden aangegeven waarom indexatie in het belang van de deelnemers is. Met deze AMvB kunnen pensioenfondsen nog dit jaar met terugwerkende kracht – als de financiële situatie het toelaat en het fondsbestuur daartoe besluit – de pensioenen steller indexeren. De AMvB moet per 1 juli 2022 in werking treden. Voor de reguliere indexering per 1 januari 2023 gelden deze regels ook.

5. Waarborgen voor een evenwichtige transitie

Het uitgangspunt voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel is dat deze als geheel evenwichtig moet zijn. In het wetsvoorstel is een transitiekader opgenomen dat het proces van de overstap naar de nieuwe regeling normeert. Dit transitiekader is niet wettelijk afdwingbaar. Daarnaast biedt het sociale partners en pensioenfondsen handvatten om de transitie zorgvuldig en evenwichtig uit te voeren. Of sprake is van een evenwichtige gehele transitie, is primair ter

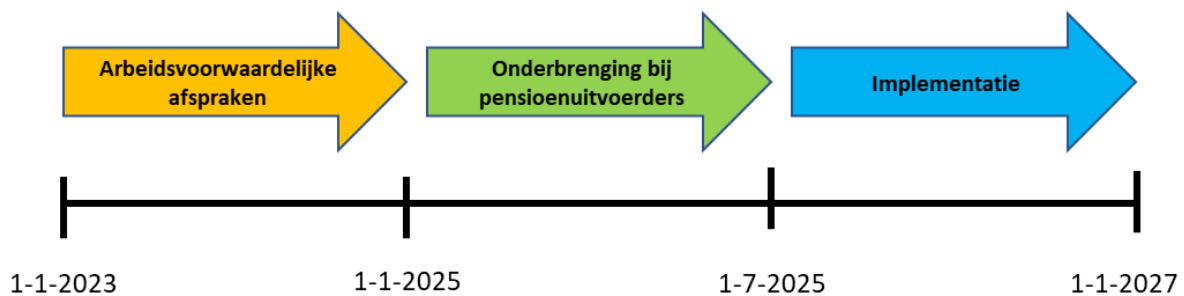

beoordeling en de verantwoordelijkheid van de sociale partners. Pensioenfondsen hebben echter ook een eigen verantwoordelijkheid in het kader van evenwichtige belangenafweging.

Het kader is tijdelijk en betreft de periode van 2023 tot 2027. In deze periode moeten sociale partners onder meer afspraken maken over de nieuwe pensioenregeling, het invaren en over eventuele compensatie (in verband met overstap op premiereregelingen met vlakke premie) en de financiering daarvan. De keuzes, de overwegingen en de berekeningen die daaraan ten grondslag liggen, worden verplicht opgenomen in een transitieplan. Hierin wordt ook verantwoord waarom is gekozen voor een bepaalde invulling van de nieuwe pensioenregeling en waarom deze evenwichtig is. Ook het pensioenfonds dat de nieuwe pensioenregeling gaat uitvoeren, moet zich goed en tijdig kunnen voorbereiden en maakt daarvoor een implementatieplan inclusief een communicatieplan.

5.1 Mijlpalen in de transitieperiode

Het wetsvoorstel maakt een onderscheid tussen de arbeidsvoorwaardelijke fase en de fasen daarna. Daarbij gelden de volgende, niet wettelijk afdwingbare, mijlpalen.

Mijlpaal 1 is 1 januari 2025. Op dat moment moet er overeenstemming zijn tussen sociale partners over de nieuwe pensioenregeling en moet de arbeidsvoorwaardelijke fase zijn afgerond en vastgelegd in het transitieplan. Omdat de nieuwe pensioenregeling ook gaat gelden voor gewezen deelnemers en gepensioneerden, wordt in de arbeidsvoorwaardelijke fase voor deze groepen belanghebbenden een extra waarborg opgenomen in de vorm van een hoorrecht. Ter ondersteuning van sociale partners komt er een transitiecommissie die – tot uiterlijk 1 januari 2024 – kan bemiddelen. Na die datum kan er – bij onderbrenging bij een pensioenfonds – nog wel een bindend advies worden gevraagd en wel tot uiterlijk 1 juli 2024.

De fase erna betreft de onderbrenging van de pensioenovereenkomst bij een pensioenfonds (pensioenuitvoerder). In de periode van 1 januari tot 1 juli 2025 heeft het pensioenfonds zes maanden de tijd om af te wegen of het de opdracht wil aanvaarden om de nieuwe regeling uit te voeren. Hierbij moet niet alleen worden beoordeeld of er evenwichtig kan worden ingevaren. Ook zal het pensioenfonds moeten nagaan of het de opdracht kan uitvoeren met inachtneming van andere toepasselijke wet- en regelgeving waaronder gelijke behandelingswetgeving, evenwichtige belangenbehartiging en de eisen van behoorlijke en integere uitvoering.

Op 1 juli 2025 – *mijlpaal 2* – moeten pensioenfondsen hun implementatieplan (inclusief communicatieplan) klaar hebben.

De uiterste datum voor de overstap op een nieuwe regeling – *mijlpaal 3* – is 1 januari 2027, maar eerder mag ook. Als sociale partners deze uiterste datum niet halen, dan heeft dat zeer ingrijpende fiscale consequenties voor deelnemers.

Besluitvorming in de arbeidsvoorwaardelijke fase en de onderbrenging bij het pensioenfonds zullen in de praktijk een iteratief proces zijn. Ofwel het pensioenfonds zal in de praktijk ook in de arbeidsvoorwaardelijke fase zijn betrokken om inzicht te geven in consequenties van bepaalde voorgenomen besluiten. Wat betreft de besluitvorming bij pensioenfondsen wordt geregeld dat fondsorganen in het kader van de transitie tevens inspraak krijgen op een voorgenomen besluit tot invaren en de inzet van bestaand vermogen in het kader van transitie.

Duiding

Op 1 januari 2027 moet de transitie op evenwichtige wijze zijn afgerond. In feite is er een periode van vier jaar waarin alles moet zijn geregeld. Dat is een ambitieus traject dat vraagt om een nauwe samenwerking tussen sociale partners onderling en met het pensioenfonds. De mijlpalen zijn een goed hulpmiddel bij de planning.

5.2 Invaren als standaard

Invaren is feitelijk een interne collectieve waardeoverdracht waarmee de waarde van de bestaande pensioenaanspraken en -rechten wordt ingebracht in de gewijzigde pensioenovereenkomst. Bij het invaren wordt het collectieve fondsvermogen volledig gebruikt voor de persoonlijke pensioenvermogens, het minimaal vereist eigen vermogen en eventuele solidariteitsreserve of compensatiedepot.

Er wordt een standaard invaarpad voor pensioenfondsen geïntroduceerd, omdat de wetgever de volgende belangrijke voordelen ziet van invaren:

- De voordelen van het nieuwe stelsel zijn dan ook van toepassing op bestaande pensioenaanspraken en – rechten.
- Het is eenvoudiger uit te voeren en dus minder kosten en risico's.
- Voor deelnemers is het inzichtelijker en beter uitlegbaar.
- Risicodeling binnen een pensioenfonds wordt niet doorbroken.
- Het voorkomt dat er twee toezichtkaders moeten worden toegepast.

Sociale partners worden dus geacht het pensioenfonds te verzoeken om in te varen. Zowel sociale partners als pensioenfonds hebben echter wel de mogelijkheid daarvan af te wijken. Namelijk in het geval dat invaren aantoonbaar tot onevenwichtig nadeel zou leiden voor (groepen) belanghebbenden, in strijd is met de wet of onuitvoerbaar is. In dat geval moet uitdrukkelijk worden stilgestaan bij de effecten van niet invaren ten opzichte van de situatie van wél invaren.

Er komt voor pensioenfondsen¹ een tijdelijk specifiek overgangsregime met eigen voorwaarden en waarborgen. Zie hiervoor hoofdstuk 4 van de quickscan: financieel toetsingskader tijdens de transitieperiode. Nieuw is dat pensioenfondsen die niet invaren maar wel (uiterlijk per 1 januari 2027) een nieuwe premiereregeling uitvoeren, de tot dat moment opgebouwde pensioenaanspraken

¹ Dit overgangsregime geldt dus niet voor verzekeraars en PPI's.

en pensioenrechten in een apart financieel geheel gescheiden van de nieuwe premieregeling moeten onderbrengen. Er ontstaan dan twee gescheiden vermogens. Daarmee is dus een uitzondering gemaakt op het verbod op ringfencing.

Een voorgenomen besluit tot invaren moet voorafgaand aan de opdrachtaanvaarding worden voorgelegd aan het verantwoordingsorgaan (VO). Zij krijgen een goedkeuringsrecht respectievelijk adviesrecht.

Duiding

Een belangrijke toevoeging in het wetsvoorstel ten opzichte van de consultatieversie is hoe pensioenfondsen moeten omgaan met de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten indien zij besluiten niet in te varen. Dit zullen zij in een apart financieel geheel gescheiden van de nieuwe regeling moeten onderbrengen. Niet-invaren leidt echter wel tot een kostenverhoging en meer complexiteit.

Een belangrijk verschil met een gewone collectieve waardeoverdracht, is dat invaren een waardeoverdracht is zonder dat betrokkenen de mogelijkheid krijgen om hiertegen op individueel niveau bezwaar te maken. Dit maakt het invaren juridisch 'spannend'. Belanghebbenden kunnen claimen dat hun eigendomsrecht is aangetast. De overheid mag echter eigendom 'reguleren' en zij gaat ervan uit dat deze inmenging objectief gerechtvaardigd is. Zekerheid daarover is echter niet te geven. Het invaren geeft dus wel een juridisch (procedure-) risico. De kans dat een procedure wordt verloren lijkt gering. Echter, de impact van terugdraaien van invaren is heel groot. Zie hiervoor verder hoofdstuk 10 van de quickscan.

5.3 Omrekenmethodes bij invaren en netto profijt

Bestaande pensioenaanspraken en -rechten moeten bij invaren worden omgerekend naar persoonlijke pensioenvermogens. Hierbij gelden wettelijke omrekenmethodes. Er komt een keuze tussen twee methodes: de vba-methode² en de standaardmethode. De vba-methode sluit volgens de MvT nauwkeuriger aan bij het huidige financieel toetsingskader, maar is ook bewerklijker en lastiger uit te leggen.

Duiding

Pensioenfondsen kunnen kiezen voor de beter uitlegbare standaardmethode. De wet vereist echter nog steeds dat de effecten van de overgang naar de nieuwe pensioenregeling op basis van netto profijt inzichtelijk worden gemaakt. Een netto profijt berekening maakt gebruik van dezelfde onderliggende techniek als de vba methode en is dus moeilijk uitlegbaar. Afwijkingen van een netto profijt van 0 moeten worden onderbouwd. Daarmee wordt impliciet de aanname neergelegd dat een overgang met een gelijke marktwaarde als een evenwichtige overgang voor deelnemers kan worden gezien. Wij denken dat er andere relevantere maatstaven zijn die ook beter uitlegbaar zijn

² Afkorting staat voor value-based ALM

aan deelnemers. Het verplichte gebruik van de netto profijt methode gaat voorbij aan de eigen verantwoordelijkheid van sociale partners en pensioenfondsen voor een evenwichtige overgang.

Nieuw is de mogelijkheid om, na toepassing van de invaarmethode, een aanvullend deel van het vermogen gericht toe te delen aan de persoonlijke pensioenvermogens, als fondsbesturen en sociale partners van mening zijn dat dit nodig is om de transitie evenwichtig vorm te geven. Er zijn voorwaarden gesteld hieraan, afhankelijk van de invaarmethode en de financiële positie bij invaren.

Duiding

Door de aanvullende maatregelen om een deel van het collectieve vermogen gericht toe te kunnen delen aan persoonlijke pensioenvermogens, de reserve of het compensatiedepot, is er meer ruimte om een evenwichtige transitie vorm te geven. In de standaardmethode is deze aanvullende ruimte toegestaan bij lagere invaardeckingsgraden (<105%). Bij hogere dekkingsgraden mogen de reserve en het compensatiedepot ook worden gevuld, maar mag daarnaast niet worden geschoven met vermogens. In de vba-methode vermoeden we dat de aanvullende ruimte bij alle invaardeckingsgraden aanwezig is, maar bij lagere invaardeckingsgraden groter zal zijn ten opzichte van de standaardmethode.

5.4 Compensatie

Voor bestaande deelnemers kan de overstap van de doorsneesystematiek naar een premieregeling met een leeftijdsonafhankelijke premie een negatief effect hebben op het te bereiken pensioen. Een evenwichtige overstap kan betekenen dat deelnemers die een onevenredig nadeel ondervinden adequaat en kostenneutraal worden gecompenseerd. Het kabinet geeft aan dat uit berekeningen van het CPB blijkt dat het nadelige effect van het afschaffen van de doorsneesystematiek veelal wordt gecompenseerd als een deelnemer overstapt van een uitkeringsregeling bij een pensioenfonds naar een premieregeling. De wijziging van de pensioenregeling heeft, doordat geen buffer meer hoeft te worden opgebouwd, een tegenovergesteld effect aan de negatieve impact van de afschaffing van de doorsneesystematiek.

De afspraken over compensatie moeten door sociale partners worden opgenomen in het transitieplan. Daarin moet voor leeftijdscohorten de effecten van de overgang naar de nieuwe regeling in kaart worden gebracht. Ook moet worden aangetoond hoe eventueel nadeel adequaat wordt gecompenseerd.

Duiding

De berekeningen van het CPB tonen aan dat op cohortniveau voor de meeste pensioenfondsen geen aanvullende compensatie nodig is. Voor individuele deelnemers kan er echter wel degelijk een nadeel ontstaan. De vraag is of het wenselijk of noodzakelijk is om op individueel niveau van deelnemers een compensatie toe te kennen. Het wetsvoorstel voegt ten opzichte van de consultatieversie toe dat er in het transitieplan een onderbouwing met betrekking tot compensatie moet worden opgenomen, ook als er geen compensatie gegeven wordt.

6. Financieel toetsingskader na de transitieperiode

Dit is een kort hoofdstuk met enkele losse onderwerpen aangaande het toetsingskader na 2027. Voor deze quickscan zijn alleen de eisen rondom het minimaal vereist eigen vermogen relevant.

6.1 Minimaal vereist eigen vermogen

In beide nieuwe pensioenregelingen moet te allen tijde een minimaal vereist eigen vermogen aanwezig zijn. De hoogte daarvan is ongeveer 1% van het totale fondsvermogen. Hier bovenop komen nog opslagen voor pensioenregelingen met nabestaandenpensioen, arbeidsongeschiktheidspensioen of premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. In de huidige premieregelingen is dit ook reeds het geval. Het minimaal vereist eigen vermogen mag geen onderdeel vormen van de solidariteitsreserve, maar moet als aparte balanspost aangehouden worden. Dit gereserveerde vermogen moet bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel uit het bestaande pensioenvermogen worden gefinancierd en kan niet worden toebedeeld aan het vermogen van deelnemers.

Duiding

In het wetsvoorstel is toegevoegd dat een pensioenfonds in bepaalde gevallen het minimaal eigen vermogen per 31 december moet aanvullen. Dat is het geval indien het fonds niet per jaareinde én niet gemiddeld over de afgelopen 12 maanden voldoet aan de eis voor het minimaal vereist eigen vermogen.

7. Fiscaliteit in het nieuwe stelsel

In het nieuwe stelsel gaat een uniforme leeftijdsonafhankelijke premiegrens (maximum) gelden voor iedereen. Deze premiegrens is vooralsnog gelijk aan 30% van de pensioengrondslag. Voor de fiscaal maximale premie wordt een aanpassingsmechanisme gehanteerd.

7.1 Wat valt onder de fiscaal maximale premiegrens en wat niet?

De premiegrens van 30% is *inclusief* een partnerpensioen op opbouwbasis bij overlijden op of na pensioendatum (70% van het ouderdomspensioen). De premiegrens is *exclusief* kosten zoals administratiekosten en incasso- en excassokosten, maar inclusief kosten voor vermogensbeheer. De premiegrens is ook *exclusief* risicopremies voor een partnerpensioen bij overlijden voor pensioendatum, wezenpensioen, nabestaandenoverbruggingspensioen, arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrijstelling bij invaliditeit. Deze risicopremies zijn (additioneel) fiscaal aftrekbaar. De vergoedingen voor kosten en de risicopremies mogen niet worden aangewend voor hogere aanspraken op ouderdomspensioen of partnerpensioen op opbouwbasis.

Ten behoeve van compensatie wordt de premiegrens gedurende de compensatiefase, dus tot 2037, verhoogd met 3%-punt.

Duiding

Voor PFZW zal de maximale premie lager zijn omdat PFZW een lagere franchise hanteert. De definitieve premie wordt in lagere regelgeving vastgelegd.

7.2 Aanpassingsmechanisme

Er komt een mechanisme voor aanpassing van de fiscale premiegrens. Daarbij is vooral de veronderstelde reële rendementsverwachting van belang, die zal worden gebaseerd op de meest recente URM-scenarioset van DNB. Op dit moment is deze rendementsverwachting gelijk aan 1,5%, hetgeen leidt tot een premiegrens van 30%.

Het kabinet stelt voor de fiscale premiegrens vast te zetten tot na de afloop van de compensatieperiode. Dat betekent dat de fiscale premiegrens op zijn vroegst in 2037 wordt aangepast. Alleen bij een schok van meer dan 5%-punt wordt de fiscale premiegrens tussentijds aangepast. Voor arbeidsongeschikte deelnemers die premievrijstelling ontvangen, gaat de wijziging van de premie door het fiscale aanpassingsmechanisme ook gelden. Over aanpassingen wordt drie jaar van tevoren gecommuniceerd, zodat sociale partners deze informatie mee kunnen nemen in de CAO-onderhandelingen.

Duiding

In het wetsvoorstel staat een tabel waarin de premiegrens wordt afgezet tegen het veronderstelde reële rendement. Daaruit wordt duidelijk dat de premiegrens lager wordt bij een hoger reëel rendement en dat die veronderstelling dus cruciaal is voor de premieruimte. Bij een reëel rendement van 3% is de maximaal fiscale premie lager dan 20%.

7.3 Overgangsregelingen

Uiterlijk op 1 januari 2027 dient de pensioenopbouw aangepast te zijn aan het nieuwe fiscale kader. In de periode tussen 1 januari 2022 en 1 januari 2027 geldt een overgangperiode. In die periode is het nog mogelijk om pensioen op te bouwen binnen het huidige fiscale kader mits deze pensioenopbouw plaatsvindt in een op 31 december 2022 bestaande pensioenregeling. Als wordt gekozen om de opgebouwde pensioenaanspraken in te varen geldt het nieuwe fiscale regime ook voor die ingevaren aanspraken.

Het wetsvoorstel maakt nog duidelijker dat de fiscale ruimte van de tweede en de derde pijler zo veel als mogelijk wordt geharmoniseerd om zo een arbeidsvormneutraal pensioen kader te creëren. Dit betekent in de meeste gevallen dat de fiscale ruimte in de derde pijler toeneemt.

8. Governance in het nieuwe pensioenstelsel

Het wetsvoorstel beschrijft ook de governance in het nieuwe pensioenstelsel. De governance van het nieuwe pensioenstelsel geldt reeds bij de besluitvorming in het kader van de transitie. Het nieuwe pensioenstelsel beoogt geen wijzigingen in de (primaire) verantwoordelijkheids- verdeling tussen sociale partners en pensioenfondsen.

8.1 Verantwoordelijkheidsverdeling sociale partners en pensioenfondsen

Sociale partners (bij PFZW: CAP) zijn verantwoordelijk voor:

- keuze voor het type premieregeling: de solidaire of de flexibele premieregeling;
- hoogte premie;
- pensioendoelstelling (bij de solidaire premieregeling);
- doelstellingen solidariteitsreserve indien aanwezig;
- flexibiliseringsmogelijkheden in de pensioenregeling (bijv. hoog-/laag);
- doen van een verzoek tot invaren.

Pensioenfondsen hebben bij de invulling van deze verantwoordelijkheid een faciliterende rol.

Pensioenfondsen zijn verantwoordelijk voor:

- bepalen risicohouding, beleggingsbeleid en de toedelingsregels voor het beschermingsrendement en overrendement (in het nieuwe contract);
- (evenwichtige) inrichting van de solidariteitsreserve indien aanwezig waaronder de specifieke vul- en verdeelregels;
- bepalen of en over hoeveel jaren financiële mee- en tegenvallers worden gespreid;
- inrichting van gekozen standaardopties in geval van keuzemogelijkheden;
- evenwichtige inrichting van invaren;
- administratie en communicatie van pensioen.

Verantwoordingsorgaan (VO, bij PFZW: Pensioenraad) wordt hierbij als volgt betrokken:

- VO heeft een adviesrecht op uitvoeringsovereenkomst of uitvoeringsreglement
- Het VO heeft een adviesrecht op het overbruggingsplan (paragraaf 7.2)
- Het VO heeft een adviesrecht op het besluit tot invaren. Als slechts één geleding binnen een VO negatief tegenover het invaren staat, moet het bestuur het besluit toch heroverwegen.
- Het VO wordt afdoende geïnformeerd om deze rechten adequaat uit te kunnen oefenen; daartoe worden de informatiebepalingen in lagere regelgeving uitgebreid.
- Een VO kan beroep instellen bij de Ondernemingskamer Amsterdam.
- Pensioenfondsen leggen ook overigens bij de invulling van hun verantwoordelijkheden op de bestaande wijze verantwoording af over hun handelen, het uitgevoerde beleid en beleidskeuzes voor de toekomst aan VO.

8.2 Opdrachtaanvaarding inclusief opdrachtbevestiging

Sociale partners en pensioenfondsen maken vooraf (ex ante) concrete afspraken over de vormgeving van de pensioenregeling ("compleet contract"). Er is sprake van opdrachtaanvaarding door het pensioenfonds. Ongeacht het gekozen type pensioenregeling moet deze opdrachtaanvaarding gepaard gaan met een "opdrachtbevestiging" aan de partijen die de regeling zijn overeengekomen. Ten eerste bevat de opdrachtbevestiging een onderbouwing van de door het pensioenfonds gekozen inrichting van de instrumenten. Ten tweede borgt de opdrachtbevestiging

dat sociale partners en pensioenfondsen ex ante hetzelfde beeld hebben bij de opdracht en de consequenties van arbeidsvoorwaardelijke keuzes voor onder meer de deelnemers.

Duiding

Als vertrekpunt en in hoofdlijn geldt dat de verantwoordelijkheidsverdeling rond de arbeidsvoorwaarde pensioen gelijk blijft. Het is echter duidelijk dat binnen dat stramien sprake is van een explicitering - en in bepaalde mate formalisering - van de taken en bevoegdheden. Daarbij kan ook worden geconcludeerd dat de opdrachtaanvaarding een centrale rol gaat spelen in de relatie tussen sociale partners en pensioenfondsen. Deze explicitering en formalisering kunnen leiden tot een verzakelijking en juridisering van de relaties waarin de fondsdocumenten een (nog) meer centrale rol gaan spelen.

9. Informatievoorschriften in het nieuwe stelsel

9.1 Verdere uitwerking nieuwe informatievoorschriften

De informatievoorschriften worden in het nieuwe stelsel uitgebreid. De huidige voorschriften blijven grotendeels in stand, maar zijn niet voldoende voor de nieuwe premiereregelingen. Over alle nieuwe elementen zoals de solidariteitsreserve of de toe- of afname van het voor het pensioen gereserveerde vermogen ontstaan informatieverplichtingen richting de deelnemers. Veel zal nog worden uitgewerkt in lagere regelgeving. Ook is er bij de overgang naar het nieuwe stelsel een informatieplicht over o.a. het te bereiken pensioen in de oude en nieuwe regeling en de mogelijke (financiering van de) compensatie. Dit wordt uitgewerkt in het communicatieplan.

Duiding

De informatieverplichtingen nemen in het nieuwe stelsel toe, te beginnen bij de transitie. Dat veel wordt uitgewerkt in lagere regelgeving brengt met zich mee dat nu nog geen helderheid is over de inhoud en gedetailleerdheid van de informatievoorschriften.

9.2 Keuzebegeleiding als nieuwe open norm

Ook in het nieuwe stelsel staan deelnemers voor belangrijke keuzes. Pensioenfondsen moeten deelnemers daarom begeleiden, waarbij de informatie activerend en keuze-ondersteunend is. Keuzebegeleiding is daarbij nodig. Keuzebegeleiding wordt als nieuwe *open norm* geïntroduceerd: *de verplichting voor pensioenuitvoerders om zich maximaal in te spannen om deelnemers op adequate wijze te begeleiden bij het maken van (voorlopige) keuzes*. Uitgangspunt hierbij is dat de keuze die gemaakt wordt in het belang van de deelnemer is en past bij diens doelstellingen en voorkeuren. Pensioenfondsen moeten daartoe een (digitale) keuzeomgeving creëren. Deze open norm vult de leemte tussen informeren en adviseren. Een pensioenfonds is niet verplicht maar mag een deelnemer altijd adviseren over keuzes die voortvloeien uit de pensioenregeling (bijv. uitruil OP en PP) of regelgeving. Een productgerelateerd- of Wft-advies geven, mag niet.

Duiding

Er is een duidelijke verzwaring in de rol van pensioenfondsen om deelnemers keuzebegeleiding op maat te bieden. Daarbij zal een pensioenfonds kennis moeten hebben van de (kenmerken en voorkeuren van) deelnemers om passende keuzebegeleiding te bieden. Dit legt een grotere verantwoordelijkheid bij het pensioenfonds. Wat als de deelnemer toch een "onverstandige" keuze maakt? Anderzijds biedt dit ook kansen om deelnemers (nog) beter te kunnen begeleiden.

9.3 Verstrekking informatie aan deelnemers

De evaluatie van de Wet Pensioencommunicatie leidt ertoe dat het UPO en het verplichte format van Pensioen 123 vervallen. Afschaffing hiervan laat de verplichte inhoud onverlet, maar biedt wel meer vrijheid ten aanzien van de vormgeving van de verplichte informatie. Tevens dient de verstrekte informatie deelnemers aan te zetten tot concrete actie. Het pensioenfonds behoort te weten bij welke informatie welk handelingsperspectief hoort (*call to action*). Pensioenfondsen mogen verder voortaan kiezen hoe ze informatie verstrekken: actief schriftelijk, actief elektronisch of passief.

Duiding

Ook hier is een toename in de verantwoordelijkheid van pensioenfondsen. De informatiebehoefte van deelnemers moeten in kaart gebracht worden en de informatie moet aanzetten tot concrete actie.

10. Juridische houdbaarheid en rechtsbescherming

De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel moet voldoen aan de kaders die voortvloeien uit Europese wet- en regelgeving. De MvT beschrijft dat bij het invaren van reeds opgebouwde aanspraken, de overgang van een doorsnee pensioenopbouw naar een leeftijdsonafhankelijke premie en de leeftijdsafhankelijke risicotoedeling de volgende drie uitgangspunten gelden:

1. Bescherming van het eigendomsrecht
2. Gelijke behandeling bij de arbeid
3. Behoud van de verplichtstelling in het licht van het mededingingsrecht

Bij de nieuwe opzet van de MvT heeft de regering er bewust voor gekozen om naast de Europeesrechtelijke dimensie ook nadrukkelijker aandacht te besteden aan de beschrijving van de (individuele) rechtsbescherming.

10.1 Bescherming eigendomsrecht

Reeds opgebouwde pensioenaanspraken vallen onder de Europeesrechtelijke regels ten aanzien van bescherming van eigendom. Deze regels maken onderscheid tussen ontneming van eigendom en regulering van eigendom. Volgens de regering is bij het invaren sprake van regulering van eigendom. Een lidstaat heeft een ruime beoordelingsvrijheid om eigendom in het algemeen belang te reguleren. Er moet aan drie voorwaarden worden voldaan:

1. De inbreuk is bij wet voorzien

2. Er moet een legitiem doel zijn in het kader van het publieke belang
3. De inbreuk moet proportioneel en gerechtvaardigd zijn.

De regering is van mening dat de mogelijkheid om reeds opgebouwde pensioenaanspraken in te invaren voldoet aan deze voorwaarden.

Duiding

Dat de regering van mening is dat met het invaren geen ongerechtvaardigde inbreuk wordt gemaakt op het eigendomsrecht, geeft uiteraard geen garantie dat de Europese rechter dat ook zal vinden. Omdat het invaren geen wettelijke verplichting is, maar een keuze van het pensioenfonds en sociale partners, zijn het ook deze partijen die het risico lopen als de Europese rechter anders oordeelt. Met name het vervallen van de individuele instemming bij het invaren wordt door veel juristen als een serieus knelpunt en daarmee een juridisch risico geduid. Een ander risico is dat voor pensioengerechtigden in de flexibele premiereregeling de keuze voor een vaste uitkering onder ftk blijft bestaan. Dit maakt het minder gemakkelijk te verdedigen dat invaren de enige optie is. Door in de toelichting te verantwoorden waarom de Nederlandse overheid vindt dat er geen sprake is van een ongerechtvaardigde inbreuk op het eigendomsrecht, heeft de regering de juridische risico's zo maximaal mogelijk beperkt. Er bestaan echter geen garanties dat de Europese rechter de visie van de Nederlandse overheid zal ondersteunen.

10.2 Gelijke behandeling

Het gaat hier met name om verboden onderscheid naar leeftijd en gelijke behandeling naar geslacht. Volgens de regering is elke vorm van (indirect) onderscheid in het nieuwe pensioenstelsel objectief gerechtvaardigd en dus toegestaan. Het wetsvoorstel betoogt (meer uitgebreid) dat de stelselherziening niet in strijd is met de gelijke behandeling omdat, indien en voorzover al sprake is van indirecte discriminatie sprake is van een objectieve rechtvaardiging daarvan. Dit omdat wordt voldaan aan de criteria legitiem doel, noodzakelijk middel en passend middel.

Duiding

Ook hier geldt dat de mening van de regering geen garantie geeft dat de (Europese) rechter die mening zal overnemen. Ook hier loopt het pensioenfonds het risico dat de nietigheid van het verboden onderscheid in het pensioenreglement wordt ingeroepen.

De argumentatie waarom het wetsvoorstel niet in strijd is met de gelijke behandeling is uitgebreid. Ook valt op dat er veel uitgebreider wordt ingegaan op gendergelijkheid. Deze aandacht is te verklaren vanuit het feit dat de Europese Commissie – ondanks veel respect voor het Nederlandse pensioenstelsel - meermaals kritiek heeft geuit op een verondersteld zwak punt in het stelsel te weten de gender gap (m/v). SZW is van oordeel dat er op voorhand geen strijd is met de gelijke behandelingswetgeving maar besteedt wel aandacht aan de noodzaak tot flankerend beleid.

10.3 Houdbaarheid verplichtstelling

Uiteindelijk draait het hier om de vraag of de verplichtstelling noodzakelijk is om de pensioenregeling onder economisch aanvaardbare omstandigheden te kunnen uitvoeren. De

regering constateert dat dit het geval is omdat werkgevers met 'goede' risico's zonder verplichtstelling naar een andere marktpartij gaan en het pensioenfonds daardoor met 'slechte' risico's blijft zitten. De regering wijst in dit verband op het feit dat een verplichtgesteld fonds alle werknemers zonder voorafgaand medisch onderzoek moet accepteren. De houdbaarheid van de verplichtstelling wordt voor de flexibele premiereregeling versterkt door verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen te verplichten een risicodelingsreserve te hanteren indien zij kiezen voor deze regeling.

Duiding

Waar in de consultatieversie de regering wel heel erg gemakkelijk aannam dat de verplichtstelling in het nieuwe pensioenstelsel niet in gevaar komt, is deze in het wetsvoorstel veel nadrukkelijker onderbouwd. De argumenten worden beter geordend en juridisch beter onderbouwd.

Opvallend element in de uitbreiding van de teksten is de aandacht die besteed wordt aan de rol en het belang van de sociale partners in het pensioendomein zoals ook tot uitdrukking komt in internationale wet- en regelgeving. Het heeft er de schijn van dat het benadrukken van de positie van sociale partners als circumstantial evidence wordt gebruikt om te accentueren dat pensioenfondsen instellingen zijn met een sociaal doel die financiële diensten aanbieden.

10.4 Rechtsbescherming

Het hoofdstuk is uitgebreid met een onderdeel over de rechtsbescherming van de deelnemer in het bijzonder (maar niet alleen) bij het proces van invaren. Om deelnemers beter te beschermen wordt wettelijk bepaald dat pensioenuitvoerders zorg moeten dragen voor een adequate behandeling van klachten van deelnemers, gewezen deelnemers, gewezen partners of pensioengerechtigden. Alle pensioenuitvoerders worden wettelijk verplicht om een interne klachten- en geschillenprocedure te hebben. Voorheen was dit bepaald in de als AMvB gekwalificeerde Code Pensioenfondsen.

Het uitgangspunt van de klachten- en geschillenprocedure is dat het een laagdrempelige, kosteloze en snelle procedure moet zijn, die de rechtspositie van de deelnemer verstevigt. In de lagere regelgeving worden hierover nadere regels gesteld.

Duiding

Voor PFZW heeft dit (waarschijnlijk) minder gevolgen dan voor veel andere fondsen omdat er nu al een adequate individuele klachten en geschillenprocedure is ingeregeld met de 1^e lijn (Pensioenbeheer), Pensioen-juridische Zaken (PJZ) en de Commissie van Beroep en/of de civiele rechter. Het valt echter niet uit te sluiten dat deze procedure op een enkele onderdelen wel zal moeten worden bijgesteld.

Daarnaast komt er voor de duur van de transitie een sectorbrede externe geschillencommissie, waar deelnemers terecht kunnen met klachten over de uitvoering van de pensioenregeling. De geschillencommissie wordt binnen 5 jaar na inwerkingtreding van de WTP geëvalueerd. Aan de hand van de evaluatie wordt bepaald of de geschillencommissie wordt voortgezet.

Duiding

Het valt op dat de externe geschillencommissie lijkt te worden opgericht om alle kwesties rond de transitie te behandelen en niet alleen invaren. Ook wordt opgemerkt dat de belanghebbende zich ook kan wenden tot de Ombudsman Pensioenen (na de individuele klachten- en geschillenprocedure te hebben doorlopen) en de civiele rechter. Wel wordt er gekeken naar de verhouding tussen de externe geschillencommissie en de Ombudsman Pensioenen.

Bij AMvB worden hier nadere regels aan gesteld die onder meer zien op vormgeving, bevoegdheden, financiering en het proces van de instantie. Deze constructie interfereert met zekerheid met de bestaande klachten- en geschillenprocedure bij PFZW. Er komt een instantie voor geschillenbeslechting bij, hetgeen zal leiden tot bevoegdheids- en afbakeningsvraagstukken.

11. Nabestaandenpensioen

Het wetsvoorstel stelt een nieuwe vormgeving van het nabestaandenpensioen voor. Doel hiervan is ervoor te zorgen dat het nabestaandenpensioen meer wordt gestandaardiseerd, adequater en begrijpelijker wordt en risico's voor nabestaanden worden verkleind.

11.1 Vormgeving nieuw nabestaandenpensioen

Het partnerpensioen ter dekking van het risico op overlijden vóór pensioendatum kan in het nieuwe stelsel enkel nog op risicobasis worden gefinancierd. De uitkering bedraagt maximaal 50% van het pensioengevend salaris en is dienstdaaronder afhankelijk.

Het partnerpensioen ter dekking van het risico op overlijden na pensioendatum vindt in het nieuwe stelsel plaats op kapitaalbasis en bedraagt maximaal 70% van het ouderdompensioen.

De fiscale ruimte voor het wezenpensioen wordt verruimd naar 20% van het pensioengevend salaris voor halfwezen respectievelijk 40% voor volle wezen. Het wezenpensioen eindigt volgens het wetsvoorstel op een leeftijd van 25 jaar.

Om de risico's bij einde dienstverband te verminderen wordt een aantal zaken genoemd in het wetsvoorstel:

- standaard uitlooperperiode van 3 maanden bij einde dienstverband ter overbrugging van een eventuele "in between jobs" periode. De dekking vervalt als de deelnemer binnen de 3 maanden een andere dienstbetrekking aangaat. De uitloopdekking is niet van toepassing op een vrijwillige regeling;
- voortzetting van risicodekking tijdens werkloosheid, waarbij de dekking wordt voortgezet op basis van het laatstgenoten pensioengevend salaris. De dekking is afhankelijk van de omvang van werkloosheid;
- voortzetting van de risicodekking van het partnerpensioen na de standaard uitlooperperiode of de dekking tijdens werkloosheid. De voortzetting wordt gefinancierd vanuit het opgebouwde pensioenvermogen. Deelnemers moeten jaarlijks een expliciete keuze maken voor de voortzetting van de risicodekking. Vanuit de wetgeving wordt geen beperking opgelegd ten aanzien van de maximale duur. Bij de internetconsultatie was die er wel:

maximaal drie jaar. Decentrale sociale partners kunnen zelf wel overeenkomen dat er een beperking in tijd geldt. Decentrale sociale partners kunnen ook een maximum bepalen aan de hoeveelheid pensioenkapitaal die uitgeruild kan worden voor de financiering van de risicopremie. Wettelijk komt er een beperking door de hoogte van de afkoopgrens;

- net als in de huidige situatie kan ook de volledige pensioenregeling (ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen) vrijwillig worden voortgezet. Dit wordt gefinancierd middels premiebetaling door de vrijwillige voortzetter.

Duiding

Voor PFZW geldt dat maximale invulling van de beoogde fiscale kaders voor het partnerpensioen zou leiden tot een globale premieverhoging over S-F van 1,5%-punt.

Het pensioengevend salaris voor het partnerpensioen blijft afgetopt. Voor het salaris boven de aftoppingsgrens kan eventueel een partnerpensioen in de netto-sfeer worden overeengekomen.

Het partnerpensioen is in beginsel een levenslange gelijkblijvende uitkering. De regering staat positief tegenover maatwerk in de hoogte van de uitkering. Eerder werd gesteld dat het wetsvoorstel voorstellen zou doen voor flexibiliseringsmogelijkheden in de hoogte en duur van de uitkering. Dat is echter niet gebeurd.

11.2 Wettelijk partnerbegrip

Op dit moment is in de wet vastgelegd dat als partner wordt aangemerkt: de echtgenoot, geregistreerd partner, of *partner in de zin van de pensioenovereenkomst*. Dit laat keuzevrijheid aan sociale partners om bijvoorbeeld samenwoners als partner aan te merken. In het wetsvoorstel wordt een uitgebreider uniform partnerbegrip in de wet opgenomen waarin naast de echtgenoot en de geregistreerd partner, ook diegene die met de (gewezen) werknemer een gezamenlijke huishouding voert, verplicht als partner wordt aangemerkt.

Er is sprake van een gezamenlijke huishouding als betrokkenen in dezelfde woning wonen en een notarieel samenlevingscontract hebben óf minimaal zes maanden in dezelfde woning wonen en blijf geven zorg te dragen voor elkaar.

Ten opzichte van de consultatieversie is de introductie voor de pensioenuitvoerder van een gezamenlijke en een eenzijdige partnerverklaring nieuw:

- Beide partners in leven: als beide partners in leven zijn kunnen pensioenuitvoerders gebruik maken van een gezamenlijke partnerverklaring waarmee partners onder voorwaarden³ elkaar als partner kunnen aanwijzen.
- Bij overlijden deelnemer: als de deelnemer is overleden en de gezamenlijke partnerverklaring is niet ingevuld, bijvoorbeeld omdat de pensioenuitvoerder bij leven niet wil weten wie de partner is want dit liever achteraf vaststelt dan:

³ Verklaaren dat zij een gezamenlijke huishouding voeren (wonen op hetzelfde adres) en zorg voor elkaar dragen en dat zij in het kader van de pensioenregeling gezien willen worden als partners

- kan de achterblijvende partner onder voorwaarden⁴ een eenzijdige partnerverklaring gebruiken; of
- indien niet aan de voorwaarden van de eenzijdige partnerverklaring wordt voldaan, kunnen ook andere criteria worden meegewogen⁵ om de nabestaande aan te merken als partner.

Duiding

Het wetsvoorstel introduceert een uitgebreider uniform partnerbegrip. Voor samenwoners zonder notarieel samenlevingscontract geldt dat moet blijken dat ze zorg dragen voor elkaar. In het wetsvoorstel worden de volgende voorbeelden gegeven: delen van kosten van boodschappen, kosten van de gezamenlijke woning of het samen hebben van een kind. Afgezien van het feit dat dit uitvoeringstechnisch belastend is, leidt dit ook niet tot de gewenste uniformiteit omdat het een open norm betreft.

Voor PFZW betekent dit een uitbreiding van het partnerbegrip, die erg ruim kan worden geïnterpreteerd, waardoor mogelijk meer partners aanspraak kunnen maken op een partnerpensioen.

Het wetsvoorstel introduceert ook de gezamenlijke en eenzijdige partnerverklaring. Kennelijk is het doel om bij in leven zijn wel zo veel mogelijk partners aangemeld te krijgen. Als dit bij overlijden onverhoopt nog niet is gebeurd via een gezamenlijke partnerverklaring, dan mag door de achterblijvende partner eenzijdig een partnerverklaring worden ondertekend. Dit voorkomt, tenzij er een vermoeden van fraude is, zoveel mogelijk het schoenendozen onderzoek, maar niet helemaal omdat ook andere criteria mogen worden meegewogen als de eenzijdige partnerverklaring geen soelaas biedt.

11.3 Transitie nabestaandenpensioen

Uiterlijk aan het eind van de transitieperiode, dus per 1 januari 2027, dient het nabestaandenpensioen te voldoen aan de kaders die in het wetsvoorstel zijn gesteld. Hoewel enerzijds wordt betoogd dat het wenselijk is om bestaande pensioenrechten- en aanspraken bijeen te houden in één pensioenregeling (en waarbij voor het nabestaandenpensioen hetzelfde invaarpad geldt als het ouderdompensioen), wordt anderzijds in het wetsvoorstel door middel van overgangsrecht bepaald dat de tot het moment van overgang naar het nieuwe kader voor nabestaandenpensioen de opgebouwde aanspraken en rechten in stand moeten blijven. De regering acht het onwenselijk dat voornoemde aanspraken hun karakter verliezen. Op welke

---

⁴ De achterblijvende partner moet aantonen dat er sprake was van een gezamenlijke huishouding (samenwonen op één adres minimaal zes maanden voorafgaand aan het overlijden) waarbij sprake was van zorg voor elkaar (gezamenlijk kind of het gezamenlijk bezit of huren van een woning. Tot slot is er ook sprake van partnerschap indien de nabestaande kan aantonen dat de overleden deelnemer ten behoeve van de pensioenregeling van de nabestaande als partner was aangemerkt.

⁵ Daarbij kan het bijvoorbeeld gaan om het feit dat men in het kader van socialezekerheidsuitkeringen aangemerkt was als partner of dat de partner opgenomen was in het testament, of de begunstigde is in het kader van een andere overlijdensrisicoverzekering.

manier het overgangsrecht vormgegeven moet worden, is niet geregeld in het wetsvoorstel en vergt nog nadere uitwerking.

Duiding

Het lijkt erop dat ouderdomspensioen en partnerpensioen ieder apart ingevaren zullen worden, dus anders dan bij een reguliere (collectieve) waardeoverdracht. Dit is een aandachtspunt in de uitvoering.

Het eerbiedigen van bestaande opgebouwde partnerpensioenen van deelnemers voor de pensioenleeftijd leidt tot nieuwe legacy voor de komende decennia.

Lagere regelgeving wordt cruciaal voor de wijze waarop de tot het moment van overgang naar een nieuw kader voor nabestaandenpensioen opgebouwde aanspraken op nabestaandenpensioen beschikbaar moeten blijven.

11.4 Samenhang tussen het nieuwe stelsel voor nabestaandenpensioen en het Wetsvoorstel Pensioenverdeling bij Scheiding (WPS)

Er is sprake van een inhoudelijke samenhang met de WPS wanneer het een situatie betreft van ongehuwd samenwonenden die uit elkaar gaan en dan met name voor wat betreft het recht op bijzonder partnerpensioen. Het nieuwe nabestaandenpensioen in de WTP sluit niet aan op de regeling van afsplitsing van het bijzonder partnerpensioen. Ongehuwd samenwonenden kunnen op basis van de WPS geen gebruik maken van pensioenverdeling, ook niet op verzoek. Uit de WPS volgt waar de ex-partner recht op heeft qua bijzonder partnerpensioen en uit de WTP volgt wie als partner aangemerkt zou moeten worden middels de uniforme partnerdefinitie.

Duiding

Vanwege inhoudelijke samenhang tussen de WTP en de WPS gaat de WPS pas in per 1 januari 2027. Dit was eerst 1 juli 2022. Hier zijn twee redenen voor. Ten eerste kunnen pensioenuitvoerders hierdoor in de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel rekening houden met de aanpassingen die volgen uit de WPS. Ten tweede voorkomt het uitstel dat pensioenuitvoerders kort na elkaar twee ingrijpende (ICT-)wijzigingen moeten doorvoeren. Het is positief dat SZW hiermee gehoor geeft aan de oproep vanuit de pensioensector om de wetsvoorstellen in samenhang te bezien.

12. Experimenteeruimte ten behoeve van pensioensparen voor zelfstandigen

Doel van dit onderdeel is het mogelijk maken dat zelfstandigen zich vrijwillig aansluiten bij een pensioenfonds. De experimenteerwet krijgt de vorm van een toegevoegde bepaling aan de Pensioenwet: het nieuwe artikel 150a PW. Dit artikel regelt dat het bij AMvB mogelijk gemaakt kan worden om bij wijze van experiment zelfstandigen een pensioenregeling aan te bieden. Dat experiment mag ten hoogste 5 jaar duren. Uiterlijk 9 maanden voordat deze termijn afloopt, moet de regering een verslag over de doeltreffendheid en de effecten van het experiment opstellen en een standpunt innemen of het experiment in reguliere regelgeving wordt omgezet.

In dit nieuwe artikel staat welke afwijkingen van de Pensioenwet in de experimenten mogelijk worden, namelijk:

- De Pensioenwet is van toepassing op elke zelfstandige die zich in het kader van een experiment bij een pensioenregeling aansluit, en niet alleen op zelfstandigen die onder een verplichtstelling vallen.
- Het premiepercentage mag voor zelfstandigen afwijken van het premiepercentage voor andere deelnemers om zo keuzevrijheid te kunnen bieden.
- Voor de situatie dat een experiment ten einde komt en niet wordt omgezet in reguliere regelgeving, komen er een hogere wettelijke afkoopgrens en ruimere mogelijkheden voor waardeoverdracht en vrijwillige voortzetting.

Hoewel de exacte inhoud van het experimenteerkader nog zal worden vastgesteld, is duidelijk dat de afwijkingen van de Pensioenwet alleen de in de wet genoemde artikelen zullen betreffen.

Duiding

De voorgestelde experimenteerwet maakt de door PFZW uitgewerkte propositie voor de cultuursector niet mogelijk. Er komt geen ruimte om het pensioen pas aan het einde van elk jaar toe te kennen zodat de zelfstandige de mogelijkheid heeft om gedurende het jaar premies op te nemen. De premie wordt dus direct na betaling omgezet in een pensioenaanspraak in de zin van de Pensioenwet. Ook de dekking van het nabestaandenpensioen zal direct moeten ingaan.

13. Inkorten wachttijd uitzendsector

Het kabinet neemt de aanbeveling van de Stichting van de Arbeid over om de huidige wachttijd van 26 weken in de uitzendsector terug te brengen. Doel van deze bepaling is om de "witte vlek" van werknemers zonder pensioen zo veel mogelijk te beperken. Per 1 januari 2023 wordt de maximale wachttijd voor de uitzendsector even lang als de maximale wachttijd in andere sectoren, te weten 8 weken. Het kabinet weegt de uitvoeringskosten waarmee het voorstel gepaard gaat minder zwaar dan het gegeven dat een langere wachttijd tijdige pensioenopbouw belemmert.

Duiding

De uitzendsector heeft al een wachttijd van maximaal 8 gewerkte weken doorgevoerd per 1 januari 2022.

14. Gevolgen voor burgers, bedrijven en overheid

14.1 Btw-vrijstelling voor pensioenfondsen

Voor beide premiereregelingen geldt in het nieuwe pensioenstelsel straks een btw-vrijstelling voor zowel het vermogensbeheer als de pensioenadministratie. Voor de solidaire premiereregeling geldt deze btw-vrijstelling zowel voor de opbouw- als uitkeringsfase. Indien en voor zover sociale partners voor de uitkeringsfase van een flexibele premieovereenkomst kiezen voor doorbelegging voor directe rekening en risico van de pensioengerechtigde en er geen sprake is van een uitkeringstoezegging, geldt dit ook voor de uitkeringsfase van de flexibele premieovereenkomst.

Duiding

De pensioensector heeft jarenlang aandacht gevraagd voor deze btw-vrijstelling en deze discussie krijgt nu eindelijk de gewenste uitkomst. Voor PFZW is de impact beperkt. Dit is met name het geval doordat PGGM en PFZW een fiscale eenheid vormen voor de omzetbelasting waardoor PFZW over de kosten die zij maakt voor de dienstverlening vanuit PGGM nu ook al geen btw verschuldigd is. Ten aanzien van de kosten die worden gemaakt voor externe beheerders geldt wel dat de btw die daar op drukt komt te vervallen.

15. Overgangsrecht voor progressieve premies

Huidige premiereregelingen gaan vrijwel allemaal uit van een progressieve premiestaffel, waarbij de premie met de leeftijd stijgt teneinde een gelijk pensioenresultaat ongeacht leeftijd te bereiken. Omdat bij huidige premiereregelingen het invaren van reeds opgebouwde aanspraken geen effect heeft, kan ook niet worden volgehouden dat huidige deelnemers door een dubbele transitie worden gecompenseerd voor de overgang naar een leeftijdsonafhankelijke premie. Daarom geldt voor deelnemers in deze per 31 december 2021 bestaande regelingen dat voor hen de progressieve premies ook na (uiterlijk) 2026 nog mogen worden gehandhaafd. Voor nieuwe deelnemers geldt dan wel een leeftijdsonafhankelijke premie. Bestaande deelnemers die van werkgever wisselen, verliezen dus dit overgangsrecht. Zij kunnen in hun nieuwe pensioenregeling geen gebruik meer maken van eerbiedigende werking. Het pensioenfonds moet daarop wijzen.

Duiding

Er zijn geen relevante wijzigingen ten opzichte van de consultatieversie. Verduidelijkt is dat de eerbiedigende werking van de progressieve premiestaffel alleen geldt als wordt overgestapt naar de flexibele premiereregeling.

PFZW heeft geen premiereregeling met progressieve premie, waardoor dit geen directe impact heeft voor PFZW. Politiek gezien is dit echter wel een punt dat ter discussie staat. Een van de vakbonden betrokken bij het pensioenakkoord, de VCP, heeft dit probleem hoog op de agenda staan. Ook juridisch kan deze overgangsmaatregel impact hebben omdat het de door het kabinet naar voren gebrachte noodzaak van de verandering in het licht van arbeidsmarkteffecten enigszins onderuit haalt. Die effecten worden hierdoor juist groter.

16. Consultatie, toetsen en adviezen

Dit hoofdstuk wordt niet behandeld in de quickscan.